

△ △ △

△ △ △

Rok
1922.

BIBLIOTEKA
brozur informacyjnych o harcerstwie.

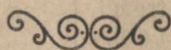
Nr. 3.

KAZIMIERZ SWIRTUN-RYMKIEWICZ
i MARJAN WIERZBIAŃSKI
Przodownicy Z. H. P.

**ROZWÓJ
IDEI HARCERSKIEJ
W POLSCE**

Broszura informacyjna.

1922

KRAKÓW — WILNO — WARSZAWA
Nakładem Biura Propagandy Harcerstwa
i Komitetu „Tygodnia Harcersk.” w Krakowie.
Do nabytia we wszystkich księgarniach i Komisjach Dostaw.
Skład gł.: Kraków, Jabłonowskich 19, Biuro Prop. Harc.

Nakładem Biura Propagandy Harcerstwa zostały wydane następujące broszury, omawiające istotę ruchu, cele, zamiary, działalność i potrzeby organizacji:

Biblioteka Broszur informacyjnych o Harcerstwie:

- Nr. 1. Kazimierz Swirtun-Rymkiewicz: „Co może zrobić dla Harcerstwa Społeczeństwo?”
Nr. 2. K. Swirtun-Rymkiewicz i M. Wierzbiański: „Co niesie z sobą Harcerstwo?”
Nr. 3. K. Swirtun-Rymkiewicz i M. Wierzbiański: „Rozwój idei harcerskiej w Polsce”.
Nr. 4. K. Swirtun-Rymkiewicz i Marjan Wierzbiański: „Z. H. P.” (Związek Harcerstwa Polskiego).
W druku:
Nr. 5. K. Swirtun-Rymkiewicz: „Koła Przyjaciół Harcerstwa”. (Cel. Potrzeba. Jak zostać członkiem).
W przygotowaniu:
Nr. 6. K. Swirtun, H. Kapiszewski, M. Wierzbiański: „Praca Harcerska w Krakowie, jej potrzeby, projekty i braki”.
Nr. 7. Kazimierz Swirtun: „Wydawnictwa Harcerskie”.
Nr. 8. K. Swirtun i Marjan Wierzbiański: „Udział Harcerstwa w Obronie Państwa”.

Uwaga! Czytajcie!

NARESZCIE! — Powstało w Krakowie Biuro Propagandy Harcerstwa. — Celem naszym jest rozpowszechnianie idei harcerskiej za pomocą kolportażu i rozpowszechniania pism, broszur i książek harcerskich, oraz wydawania informacyjnych broszurek o istocie, treści, zadaniach, potrzebach, brakach i obowiązkach Harcerstwa Polskiego. Biuro podejmuje się reprezentowania Harcerskich Spółek Wydawniczych w poszczególnych miastach i środowiskach. Biuro będzie otwierać swe oddziały we wszystkich większych miastach Polski i zagranicą.

Centrala Biura mieści się w Krakowie, Jabłonowskich 19. Godziny urzędowe od 3-4 - Zarząd Gł. ukonstytuował się w składzie: Dh. K. Swirtun-Rymkiewicz, H. Kapiszewski, M. Wierzbiański. Biuro powstało z inicjatywy Wydziału Wykonawczego Komisji organizującej Zlot Charakowaków. Zaczyna teraz „działać”. Nareszcie!

Czuwaj!

ULICA BRACKA L. 17.

Godz. urz. 15-18.
Konto P. K. O. 147.000.
Szczegółowe cenniki na żądanie.

Spółdzielnia Harcerska

z udziałową odpowiedzialnością
w Krakowie
poleca w cenach i jakości
konkurencyjnej:

Unundurowania: Kapelusze, Krawatki, Koszulki, Pasy, Spodenki, Buty

Przybory sportowe: Piłki nożne, uszate palantowe, Oszczepy, Dyski kute

Podręczniki, Powieści, Pisma, Poczłówki.

Wyekwipowania,

Namioty, Kotły, Plecaki,
Ménazki, Laski.

Rozwój Idei Harcerskiej w Polsce.

Klęska 1863 roku, na jedno tylko pokolenie młodzieży polskiej oddziaływała przynębiająco, bo chociaż i w siódmym i ósmym dziesiątku lat XIX w. nie brak hasel i myśli o odzyskaniu niepodległości politycznej kraju, — jednak marzenia zostają marzeniami i nie widzimy w Polsce ruchu, któryby ogarniał szersze warstwy ogółu młodzieży.

Samo przez się następuje okres pracy wytężonej, by odrodzić gospodarzo kraj i napowrót do poprzedniego dobrobytu doprowadzić naród — wycieńczony i zniszczony represjami, jakich nie szczędziły po stłumieniu powstania żądy zwyciężskich zaborców.

Nowe pokolenie, które nadeszło po epoce „pracy organicznej” w przeczcuciu może nadchodzącego kataklizmu europejskiego, — nawracając do idei bojowników roku 1831 i 1863, żyło i myślało jedynie o orężnym starciu, mającym przynieść krajowi niepodległość. Do urzeczywistnienia tej idei gotowało swe siły i nią krzepiło swoje ducha.

W starszem społeczeństwie zaczęły się pojawiać już próby pogodzenia się z chwilą bieżącą, uzyskania od wrogich państw w zamian za usługi i milczenie o niezależnym bycie Ojczyzny, choć jakiejś określonej ilości praw. Myślano o autonomii, samorządzie, przeprowadzano t. zw. politykę ugody, każda dzielnicą w rozszarpanego na części kraju, u swojego zaborcy.

Młodzież jednak miała swoje niezłomne i stalowe przekonanie, ideę odziedziczoną po wielkich przewodnikach narodu; nie dopuszczano myśli że „trzeba się z losem pogodzić”. Młodzież cała pragnęła niepodległości, dążyła do niej, przygotowywała się do jej zdobycia. — Dążenia jej znalazły odbicie w celach pracy skautowej natychmiast po pojawieniu się tej idei na polskim gruncie. Idea skautowa — stworzenie obywatela-żołnierza — była wyrazem najgorętszych uczuć młodzieży — poczynając od lat 13, a obejmując również uczniów starszych klas i akademików.

Idea przygotowania ludzi do przewidywanego i oczekiwanego z utęsknieniem zbrojnego starcia się z odwiecznymi naszymi nieprzyjaciółmi, ta „walka o wolność ludów”, o którą już Mickie-

wicz w litanii pielgrzyma prosi — nurtowała cały czas w duszy Polaków, myślących i czujących po polsku. Ona spowodowała organizowanie związków i drużyn strzeleckich, polowych drużyn sokolich, P. O. W. i t. d.

Równocześnie duchowe i odrodzenie prądy zaczynają wstrząsać młodym społeczeństwem. Powstawały kółka samowychowawcze, organizowała się „Eleusis“.

Ukoronowaniem wszystkiego stał się skauting, który chociaż obcy nazwą jednak treścią i myślą przewodnią swą odpowiadał odwiecznym tęsknotom młodych dusz, dając im atmosferę czynu i przez czyn przygotowując je do przyszłej roli nowego pokolenia Polski, ludzi zdrowych fizycznie i moralnie, duchowo niepodległych, idących do walki o niepodległość polityczną.

Istota skautingu była tak swojską, tak wrodzoną duszy młodej Polski, że choć wąta roślinka zamorska rychło przyjęła się na nadwiślańskim i naddnieprzańskim gruncie, bo zadowoliła potrzebę zorganizowania się młodzieży w formie dalekiej od wszelkiej partyjności i najlepiej odpowiadającej psychologii, porwom i pragnieniom młodzieńczym.

Skauting angielski, była to więc nowość, ale bodziec i wzór, jakich zresztą w Polsce i poprzednio nie brakło. — Nie miejsce tu na przykłady, wspomniemy jedynie o znanych na krakowskim terenie drużynach Dra Jordana. Sed nemo in patria propheta*).

Jakżeż skauting przedostał się do Polski? — Parę artykułów pojawiło się w gazetach. Pojawiła się książka gen. Baden-Powella „Scouting for Boys“, a w odpowiedzi na to powstały pierwsze zastępy „polskich scoutów“, powstały samodzielnie, bez nakazu z góry, z własnej inicjatywy i z odczucia potrzeby.

Tak utworzyły się dwie męskie i jedna żeńska drużyny we Lwowie, a równocześnie parę zastępów w byłej Kongresówce.

To początki ruchu, który dziś obejmuje dziesiątki tysięcy chłopców i dziewcząt na przestrzeni całej Rzeczypospolitej.

Samo przez się nasuwa się pytanie: Cóż więc ta młodzież w zastępach harcerskich widziała, że tak się garmęła do nich?

Najlepszą odpowiedzią, jaką na pytanie możemy dać, będzie, — gdy powiemy, co czuliśmy sami przy zaciąganiu się do zastępów skautowych: jak każdy młody chłopak, myśleliśmy o wielkich, bohaterskich czynach, jakich w życiu musimy dokonać. Myśli nasze przeważnie grupowały się koło odzyskania wolności dla uciemnionej, ukochanej Polski. Roiliśmy złote sny i oto pewnego dnia słyszymy poraż pierwszy o zakładaniu skautingu.

*) Nikt prorokiem w swojej Ojczyźnie.

Cel? — Oczywiście, wywalczenia Polsce niepodległości. Wstępujemy więc do skautów i już w tem harcerstwie widzimy coś, co nam obiecuje dać wolną Ojczyznę. Wtedy z myślą o Wielkim Celu uczymy się najdrobniejszych nawet szczegółów skautingu, potem musztry, przeróżnych sprawności, ćwiczeń.

Rozwija się u nas karność, koleżeństwo, wyrabiają się zmysły, wszystko jednak ma na celu upragnioną ideę.

Taka była myśl i psychologia nasza i sądźmy, że większości młodzieży polskiej, która wychowana na Trylogji Sienkiewicza, czytając nawet — awanturnicze książki o indjanach i murzynach, o walkach, trudach i niebezpieczeństwach traperów amerykańskich, myślała przytem o męstwie, zaradności, wytrzymałości i poświęceniu polskich powstańców, którzy za Ojczyznę ginęli. I w myśli chłopca ta nowa organizacja, do której przystąpił, wydawała się zawiązkiem przyszłej wolności Ojczyzny.

Harcerstwo więc, jako potrzeba narodowa ogółu, zjawia się i powstaje samo przez się. Lecz konieczne jest skoordynowanie i pokierowanie tym nowym ruchem społecznym. W 1912 r. powstaje przy Sokole lwowskim Naczelna Komenda Skautowa, która postanawia skupić i prowadzić nowe odrodzenie placówki młodzieży.

Ideał skauta Baden-Powellowskiego zostaje dostosowany do warunków i typu polskiego. Typ harcerza*) ujętym jest w prawie harcercskim, które dziesięcioma swemi punktami daje typ jasny, czysty i piękny. „Prawo“ skryształizowało ideę harcerstwa. Odtąd drużyny skautowe równoległe z myślą o wolności Polski, stają się czynnikiem wychowawczym, stają się szkołą życia dla chłopców.

Prawo harcercskie polskie wzorowane jest na prawie skautowym, ogłoszonym przez Gen. Baden-Powella dla skautów angielskich. Zmianą, wprowadzoną przez Komendę Skautową Lwowską, jest zakaz zatruwania organizmu młodzieży nikotyną i alkoholem (harcerz nie może pić, ani palić).

Zasady ruchu zostały ustalone tem prawem harcercskim. Odtąd harcerstwo ma na celu przedewszystkiem kształcenie i wychowanie żołnierza-obywatela, cel odpowiadający uczuciom młodzieży i niosący jej ogromną korzyść.

Pewien pierwiastek wojskowości wysunął się w ten sposób na plan pierwszy, obok dążności młodzieży do doskonalenia się etycznego i przygotowaniu do obywatelskiej pracy na własnym już zagonie.

*) Obecnie ustaliła się nazwa „harcerz“ — która oznacza skauta polskiego, w odróżnieniu od słowa „skaut“, który jest uczestnikiem ogólnosiwiatowego ruchu, a więc „skaut“ Anglik, „skaut“ Francuz itd.

Jednak ćwiczenia wojskowe nie były jedynie beznadziejnym powtarzaniem musztry formalnej, czy karabinami, nawiasem mówiąc „starych” systemów, bo tylko takie można było otrzymać. Skauting przyniósł młodzieży cały szereg jemu właściwych ćwiczeń: w podchodzeniu, tropieniu, sygnalizacji. Służyły one do wyrobienia zmysłu polowego, orientacji, przytomności umysłu i bystrości.

Więści o partyzanckich walkach 1863 roku, czy opowiadania De Vetty z wojny burskiej, z której skauting angielski wziął swój początek, podsycają zapal i ochotę do podobnych przedsięwzięć. Z pośród swego otoczenia, harcerze zaczęli się rzeczywiście wyróżniać. Prawdomówność, pilność, punktualność, uprzejmość, abstynencja i dobre postępy w naukach były nieodłączną cechą każdego prawie skauta lat 1912—14.

Naczelna Komenda Skautowa we Lwowie, z mianowanym przez Sokół Komendantem na czele, podjęła myśl wydawania swego pisma. Pojawia się „Skaut”, który do 1920 r. jest jedynym, prawdziwym drogowskazem dla młodocianych drużynowych i instruktorów. Już w tym czasie nie sami młodzi ruchem kierują. Znalazła się duża liczba ludzi dobrej woli, przeważnie nauczycieli, którzy podjęli się nowego, a tak ważnego zadania: wprowadzenia w życie nowej metody wychowawczej. Liczne objazdy, odczyty, lustracje organizowane przez Komendę, w dużej mierze pomogły tak do ilościowego jak i do jakościowego postawienia drużyn skautowych na należytych poziomach.

Następny rok 1913, to rok rozwoju młodej organizacji nie tylko w Małopolsce, ale i w Kongresówce, Poznańskiem, na Rusi i Litwie. Przyczyniają się do tego w dużej mierze Kursy instruktorskie, urządzone corocznie podczas wakacji letnich w Szkole.

6. VII. 1913 r. odbył się we Lwowie I Zlot harcerzy zaboru austriackiego, który zgromadził 1160 młodych chłopców*).

Równocześnie wyjechała do Anglii reprezentacyjna drużyna harcerska na zlot w Birmingham, gdzie nie tylko zasłużyła na pochwałę i powszechny poklask swą postawą, popisami, pracą przy warsztatach, ale zdołała uzyskać to, że skaut Naczelny General Baden-Powell traktował ją jako drużynę polską, a nie austriacką, za jaką ją poprzednio uważano. Było to wielkie zwycięstwo harcerstwa polskiego nie bez politycznego znaczenia dla całego narodu.

Naczelna Komenda we Lwowie oficjalnie kierowała pracą zaboru austriackiego, faktycznie jednak była uważana za moralną

*) Jak skauci pracują. Małkowski.

władzę dla wszystkich komend, drużyn i zastępów w całej Polsce. — W Kongresówce, Poznańskiem, na Rusi i w Wileńszczyźnie praca była prowadzona konspiracyjnie. W innych warunkach niż w Małopolsce powstały i rozwijały się tam drużyny. — Mniej było wolno myśleć o Polsce, toteż przeciwności zrodziły tam większą tężyznę duchową i spójnie wewnętrzną, a program pracy i cele dostosowane zostały do lokalnych warunków. Wszędzie jednak harcerstwo było ostoją, a w wielu miejscach i źródłem polskiej myśli narodowej, obroną przed wrażliwymi zakusami na duszę młodzieży. Szkoły rosyjskie i niemieckie deprawowały i gnębiły ducha, szedł więc on znajdować oparcie w zastępach harcerskich. Tam poznawał historię kraju ojczystego, o której niewolno było wiedzieć. Uczyl się cnot swych ojców, szedł w ich ślady, dowiadywał się o wadach narodowych, by wiedzieć, czego ma się wystrzeżać i czego zarodzić tępic w sobie i otoczeniu.

W następnych latach powstają konspiracyjne Komendy na zabor rosyjski z siedzibą w Warszawie, niemiecki w Poznaniu, na Litwę i Białoruś w Wilnie, na Ukrainę i Rosję w Kijowie.

Wybuch wojny zaskoczył organizację harcerskie niespodzianie i w chwili niepomyślnej. Rozrzuceni po kraju z powodu wakacji — wstępują harcerze do Legionów, pomagają przy ich tworzeniu. Małkowski organizuje konspiracyjną pocztę skautową Lwów — Zakopane — Warszawa. Inwazja rosyjska w Galicji wyrzuca setki młodych harcerzy z kraju na tulałkę wśród obcych, gdzie zgnilizna moralna zaczyna się szerzyć wśród młodzieży i deprawuje uczucia i charaktery. Nie cała jednak młodzież ulega tym ujemnym wpływom; pomimo zmienionych warunków i tu harcerstwo przychodzi z pomocą, znajduje się duża liczba chłopców, którzy łączą się znowu w zastępy, drużyny, hufce. We wszystkich obozach dla uchodźców, w większych skupieniach i środowiskach, na całej przestrzeni od Austrii Górnej i Śląska powstają polskie zastępy harcerskie. Program ich pracy już znacznie zmieniony. Rzuceni w obce strony, często bez środków do życia, harcerze bronią się jednak przed deprawacją i zepsuciem, pozbawieni szkoły starają uczyc się i dopomagać sobie w nauce, nie zapominając o ojczystym języku i historii polskiej, a przytem wszystkim zapoznają się nieraz z praktyką życia codziennego, z trudem walki o byt. — Przerwanie okresu uchodźstwa, wpływa bardzo silnie na pogłębienie idei harcerskiej w duszach młodocianych jej bojowników.

Niemniej doniosłą, a może więcej jeszcze bardziej zasłużoną dla Ojczyzny rolę odegrało harcerstwo na Rusi i w Rosji, gdzie przymusowa emigracja wyrzuciła z Ojczyzny w głąb nieznanego,

obcego i wrogiego kraju setki i tysiące Polaków. — Jako jeden z uczestników tej walki o duszę polską i zachowanie polskości od zagłady, mogę śmiało powiedzieć, że harcerstwo zachowało młodzież czystą i niesplamioną brudem ani jadem, który się sączył i tryskał z rozkładającego się ciała Rosji carskiej, a później bolszewickiej. — Harcerstwo zadanie swe wówczas spełniło. Na omówienie warunków tamtejszej pracy, zadań na nią włożonych, trudów i przeszkód pokonanych, trzeba by zbyt wiele miejsca. Do poinformowania więc społeczeństwa o tamtejszej pracy jeszcze wrócimy w innej broszurze.

Dalszy przebieg rozwoju idei harcerskiej w Polsce miało społeczeństwo polskie przed oczyma. Co teraz robimy i do jakich wyników zmierza nasza praca, może poznać każdy, kto ma chęć po temu.

Harcerstwo pragnie dać Wolnej i Niepodległej Ojczyźnie zastępy ludzi, którzy podejmą wielką pracę Odbudowy i odrodzenia moralnego — społeczeństwa, a przygotowani do czynu, nie ulękną się niczego, do każdej pracy staną i każdemu zadaniu starać się będą podołać.

Naszem hasłem w walce z trudem jest okrzyk „Czuwaj!” Tem zawołaniem witają i żegnają się członkowie naszej organizacji; przypomina ono nam, że nie wolno nikomu uchylać się od pracy, gdy potrzeba jej wymaga. Tem zawołaniem chcemy zakończyć też naszą broszurę, zwracając je do każdego Polaka i prosząc do pomocy w naszych usiłowaniach każdego, komu nie jest obcą miłość Polski i Jej przyszłości.

„Po ziemi naszej roześlem harcerzy!”

CZUWAJ!